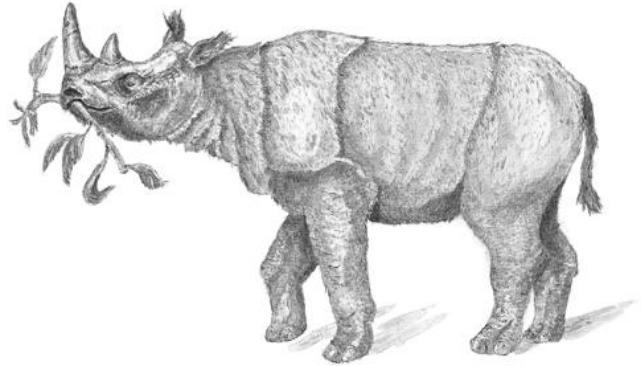

Bosneushoorn

Stephanorhinus kirchbergensis

Taxonomie

Klasse: Mammalia (zoogdieren)
Orde: Perissodactyla (onevenhoevigen)
Familie: Rhinocerotidae (neushoorns)
Geslacht: *Stephanorhinus*
Soort: *Stephanorhinus kirchbergensis*
(Jäger, 1839)

Karakterisering

De bosneushoorn is de grootste van de vier neushoorn soorten die in Nederland geleefd hebben. Met zijn lange poten liep hij door bossen en parklandschapachtige omgeving, maar ook op savannes. Hij leefde hier in warme periodes tussen de ijstijden. De bosneushoorn was de vaste begeleider van de bosolifant, zoals de wolharige neushoorn dat was voor de wolharige mammoet.

Uiterlijk

De bosneushoorn was een zeer groot dier. Mannetjes werden bijna net zo groot als een Aziatische olifant en die kunnen twee tot drieënhalve meter hoog worden. Het skelet van de bosneushoorn lijkt wel wat op de nog leven Sumatraanse neushoorn. Een kleine neushoorn die alleen nog in de bossen van Sumatra leeft. De bosneushoorn had een dikke huid die mogelijk net als de Sumatraanse neushoorn uit twee delen leek te bestaan. Een flap over nek en schouders en een flap over de romp. De bosneushoorn had lange poten en een horizontale houding van de kop. Op de neus zaten twee hoorns. De hoorns waren gemaakt van keratine, de stof waar nagels en haren ook uit bestaan. Omdat keratine veel sneller vergaat dan botten, zijn er nooit hoorns gevonden. Wel weten we dat de hoorns niet al te groot geweest moeten zijn. Dat wordt afgeleid uit het niet geheel verbeende neustussenschot. Zowel mannetjes en vrouwtjes hadden twee hoorns. Mannetjes waren over het algemeen wat groter dan de vrouwtjes.

Leefwijze

De bosneushoorn was een strikte vegetariër. Hij at planten en blaadjes die hij in zijn omgeving vond. Dat hij een planteneter moet zijn geweest en geen grazer, blijkt uit het feit dat hij lange poten had en een horizontaal staande kop. Ook de bouw van het gebit bevestigd dit. Door zijn lengte kon hij gemakkelijk met zijn kop, die al in de goede richting stond, bij blaadjes en takken van planten die hoger groeiden. Zo kon hij voedsel bereiken waar veel andere dieren niet bij konden. Net als de neushoorns van nu was hij een solitair dier dat door de bossen en parken struinde op zoek naar voedsel. In de paartijd kwamen de

neushoorns wel bij elkaar. Vrouwtjes hielden de hieruit voortgekomen kalfjes nog een tijdje bij zich. Door zijn grootte had hij geen last van roofdieren. Vooral niet als je aan een aanstormende neushoorn van een paar duizend kilo denkt, want ook de bosneushoorn kon hard rennen. Het is natuurlijk wel mogelijk dat zwakke neushoorns en kalfjes ten prooi vielen aan grote roofdieren. Opgravingen in Duitsland laten zien dat de bosneushoorn wel een van de favoriete prooien was van de vroege mens.

Geografische verspreiding

De bosneushoorn kwam voor in warme delen van Azië en in het zuiden en midden van Europa, wat ook Nederland inhoudt. In een vochtige fase in het Pleistoceen trok de soort ook Noord-Afrika binnen. Als er een ijstijd aanbrak trok hij zich terug naar warme gebieden waar nog volop voedsel te vinden was.

Voorkomen in de tijd

De bosneushoorn leefde in het Vroeg, Midden en laat Pleistoceen. In Duitsland zijn botten gevonden uit het Eemien, de periode voor de laatste ijstijd zo'n 115.000 jaar geleden. Aangenomen wordt dat de soort tijdens de laatste ijstijd te weinig leefgebied overhield om de populatie in stand te houden. In Nederland zijn resten gevonden van 1.6 miljoen tot 250.000 jaar oud.

Evolutie

De bosneushoorn is lange tijd ingedeeld in het geslacht *Dicerorhinus*, de halfpantser neushoorns, hetzelfde geslacht als de Sumatraanse neushoorn. Uiteindelijk is besloten om een apart geslacht te kiezen, namelijk *Stephanorhinus*. Waar de bosneushoorn precies vandaan komt is niet helemaal duidelijk, maar men denkt dat soort afstamt van een groep Etruskische neushoorns die leefden in Azië. In Azië evolueerde de Etruskische neushoorn, die zich aanpaste aan de omgeving daar, tot de bosneushoorn. Vervolgens is de bosneushoorn Europa ingetrokken.

Vindplaatsen in Nederland

Resten van de bosneushoorn zijn bij ons vrij zeldzaam. Er zijn kiezen opgegraven in een kleigroeve bij Neede en er is een hielbeen gevonden in de buurt van Rhenen. Complete skeletten zijn in ons land niet gevonden. In Duitsland wel. Ook in Tegelen is een compleet bovenkaakgebit gevonden, maar het is omstreden of deze toebehoort aan *Stephanorhinus kirchbergensis*.

Bronnen/ tips om verder te lezen

Boeken en tijdschriften

1. Koenigswald, W. von, 2002 *Lebendige Eiszeit*. Theiss-Verlag, 2002.
2. Kurtén, B., 1968. Pleistocene mammals of Europe Chicago, Illinois: Aldine Publishing Company; p 88-90.;
3. Martin, P.S. en R.G. Klein, 1984. Quaternary extinctions, The University of Arizona Press.

4. Mol, D., A. Oosterbaan en J de Vos, 2004. Wolharige neushoorn, een dier van de mammoetsteppe. Neushoorn Stichting Nederland
5. Mol, D., J. de Vos en L. van den Hoek Ostende. Zoogdieren van Nederland gedurende de ijstijd, in prep.

Internet

1. <http://www.leidenuniv.nl/archeologie/excursie/duitsland/vr1ex.htm>
2. <http://www.zum.de/Faecher/G//BW/Landeskunde/rhein/geschichte/urundfrueg/quartaer.htm>
3. <http://de.wikipedia.org/wiki/Waldnashorn>